

Asia: VN/23866/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

KULUTTAJALIITON LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI NESTEMÄISTEN POLTTOAINEIDEN VALMISTEVEROSTA ANNETUN LAIN LIITTEEN MUUTTAMISESTA

Kuluttajaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta ja kohteliaimmin esittää seuraavat näkemykset asiaan:

Kuluttajaliitto katsoo, että huoli monien kotitalouksien joutumisesta taloudellisesti erittäin vaikeaan asemaan arjen nousevien kustannusten johdosta on varteenotettava. Kuluttajaliiton toukokuussa 2023 Aula Researchilla teettämän kuluttajaselvityksen mukaan kotitalouksien maksuvara on hyvin niukkaa tällä hetkellä. Reilu neljännes vastaajista kertoi, että kuukausittaiset elinkustannukset eivät voisi nousta enää lainkaan ja 28 % puolestaan näki, että nousuvaraa olisi maksimissaan 100 euroa. Kuluttajien näkemykset asiasta olivat heikentyneet entisestään edelliseen vastaavaan, marraskuussa 2022 teetettyyn selvitykseen nähden. 46 % vastaajista sanoi toukokuussa teetetyssä selvityksessä polttoaineen hinnannousun vaikuttaneen jokseenkin paljon tai erittäin paljon omaan taloudelliseen tilanteeseen selvitystä edeltäneen puolen vuoden aikana. Eriyisen suurina vaikutukset koettiin maaseudulla tai muulla harvaan asutulla alueella sekä lapsiperheissä.

Arjen elinkustannusten nousu, erityisesti energiakustannusten, ruoan hinnan sekä asuntolainojen korkojen nousu kurittavat kotitalouksia. Reaaliansioiden kehitys oli vuonna 2022 Tilastokeskuksen tietojen mukaan heikointa 60 vuoteen. Tämä kehitys näkyy väistämättä kotitalouksien arjessa ja niin halukkuudessa kuin kyvyssäkin tehdä aiempaa kestävämpiä kulutusvalintoja, mikäli niitä ei saada tehtyä kuluttajille helpoiksi, ensisijaisiksi ja ennen kaikkea kohtuuhintaisiksi.

Samaan aikaan on selvää, että meidän on pienennettävä ilmasto- ja ympäristövaikutuksia lähtökohtaisesti kaikkialla ja kaikissa toiminnoissa yhteiskunnassa. Asuminen, ruoka ja liikkuminen ovat kotitalouksien ilmasto- ja ympäristövaikutuksien suurimpia lähteitä. Kuten luonnoksessakin todetaan, liikenteellä on iso merkitys kokonaispäästöjen kehitykselle. Siksi on selvää, että myös liikenteen osalta on tehtävä toimenpiteitä, joilla päästöjä pyritään pienentämään. Henkilöliikenteen osuus liikenteen päästöistä on huomattava ja siksi myös tähän sektoriin on löydettävä toimenpiteitä, joilla voidaan vaikuttaa kehitykseen. Kuluttajaliitto katsoo, että taloudellisen ohjauksen keinot ovat yleisesti ottaen yksi tapa ohjata kulutusta ja käyttäytymistä ja liitto on kannattanut verotuksen muuttamista nykyistä enemmän kestäviä kulutusvalintoja tukevaksi niin ympäristö- kuin terveysperusteisestikin. Vero-ohjauksen tulisi kuitenkin lähtökohtaisesti tapahtua siten, että kestävämpien valintojen verotusta kevennetään muihin verrattuna. Samanaikaisesti on muistettava, että vero-ohjaus ei voi toimia ainoana keinona, vaan siihen on yhdistettävä muita tehokkaita ohjaus- ja tukikeinoja, joilla kestävämmistä valinnoista tehdään kuluttajille ensisijaisia, saavutettavia sekä kohtuuhintaisia. Liikenteen osalta tämä tarkoittaa esimerkiksi sähköautojen hankinnan tukemista (oikein kohdennettuna), työmatkavähennyksiä, vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfraktuurin kehittämistä huomioiden Suomen erityisolosuhteet (pitkät välimatkat, sääolosuhteet jne.) ja julkisen liikenteen saavutettavuuden ja saatavuuden parantamista. Kuluttajaliitto kuitenkin toteaa, että tällä hetkellä polttomoottoriautot ovat monille välttämättömiä työssäkäynnin ja arjen sujumisen näkökulmasta.

Verojen suuri osuus polttoaineiden hinnasta on omiaan aiheuttamaan tyytymättömyyttä kuluttajissa. Toisaalta tämä mahdollistaa kuluttajien taloudellisen ohjaamisen paremmin kuin monissa muissa tuotteissa, joissa verojen osuus on pienempi. Kuluttajaliitto katsoo, että polttoaineiden verotusta tulee tarkastella osana laajempaa liikenteen päästövähennyksiä koskevaa kokonaisuutta, jossa ohjaavien ja tukevien toimien tulee olla tasapainossa ja huomioida suunniteltujen toimien vaikutukset kotitalouksille erityisesti nykyisessä vaikeassa taloustilanteessa. Kokonaisuuden yleisen hyväksyttävyyden saavuttaminen edellyttää sitä, ettei laajoille kuluttajaryhmille aiheudu kohtuuttomia vaikeuksia arjessa ja että kaikilla on aito mahdollisuus osallistua ja tehdä kestäviä valintoja.

Hallituksen esitysluonnoksen mukainen veron alennus kohdentuisi kuitenkin enemmän suurituloisille kuin niille, jotka aidosti tarvitsivat apua, heikentäisi kuluttajien ohjausta siirtymään kohti kestävämpiä liikkumismuotoja ja sillä olisi negatiivinen vaikutus liikennesektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamiseen. Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan ehdotusta parempi ja sosiaalisesti oikeudenmukaisempi tapa kompensoida jakeluelvoitteen korottamisesta aiheutuvia kuluja olisi esimerkiksi kotitalouksille jaettava tasapalautus, sillä se kohdistuisi selvemmin pienituloisille kotitalouksille. Palautusmalli ei myöskään vesittäisi liikenteen päästövähennystavoitteita toisin kuin polttoaineveron alennus, joka kannustaisi ajamaan enemmän. Tasapalautus ei muuttaisi ajamisen hintaa, joten tällaista ilmastolle haitallista kannustinta ei syntyisi.

Tiina Vyyryläinen

vaikuttamistyön päällikkö, OTK

Vyyryläinen Tiina

Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf